

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ			
Примљено: 15. 4. 2019.			
СРГ. Ј.Д.	Број	Прилог	Вредност

Др Драган Лилић, ванредни проф.
Универзитет у Косовској Митровици, у пензији

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ

ПРЕДМЕТ:

Рецензија рукописа тематског зборника ОД ВЕШТИЦЕ ДО СВЕТИЦЕ (Жена у говору и народној култури)

Садржај рукописа

Тематски зборник радова о лексици и фразеологији о жени урадило је Удружење истраживача НАЕМІМОНТАНА из Ниша, које се бави истраживањем културног и језичког наслеђа Старе планине и суседних подручја, и предложило Филозофском факултету у Нишу да се Зборник изда као заједничка публикација (у суиздаваштву).

Рукопис има 230 преломљених страна (А5) и обухвата радове:
Предговор (Н. Богдановић).

Први део: Жена старопланинска: др Недељко Р. Богдановић: **Жена старопланинска** (Жена у роду, ... у дому, ... у народу); др Борислав М. Првуловић: **Убава па још улепшана**; др Ана Р. Савић-Грујић: **Творба именица женског рода од облика за мушки род**; Мирјана К. Илић: **Пастирица**; др Недељко Р. Богдановић: **Невеста – нова и/или непозната**; др Данијела Поповић Николић: **Атрибуција и симболика невесте у свадбеним песмама**; др Драган В. Лилић: **Жена у Думи, или: Дума о жени**; др Недељко Богдановић: **Роди годино**; др Владета Кошутић: **Славкин Ђердан** (прир. Н. Б.); др Данијела Поповић Николић, Николета Аранђеловић, Наталија Пејчев: **Жене о себи и животу; (...) П. Ивић о жени у Пословицама и Поређењима Д. Златковића** (прир. Н. Б.).

Други део: Преља и кудеља: др Недељко Р. Богдановић: **Преља и кудеља**; др Срето З. Танасић: **Преслица**; Зорица Басарић: **Изрезбарена прича**; Славиша Миливојевић: **Преслице завичајне збирке у Сврљигу**; др Љубиша Рајковић Кожељац: **Мотиви живота и смрти на тимочким преслицама**

Трећи део: Жена и жаргон: др Татјана Трајковић: **Жена у жаргону јужне пруге**.

Поговори приређивача: др Мирјана К. Илић: **Зборник о жени (културолошки аспект)**; др Срето Танасић: **Уз преслицу се испредао живот**; др Драган Лилић: **Жена и жаргон**; др Недељко Богдановић: **пројекту – на крају**.

Предвиђено је да изводи из Рецензија, или целе рецензије, буду саставни део Зборника.

Опште напомене

Зборник од Вештице до светице обухвата радове посвећене лексици и фразеологији о жени коју истраживања прате у породици и друштву, на послу и у животу уопште. у којима се настоји да се кроз лексiku и фразеологију „чита“ судбина жене у (углавном) патријархалном друштву, али и њен однос према себи, породици, другима, судбини и животу уопште.

Искоришћавају се теренски записи, завичајна литература, па и транскрипти са саговорницима.

Други део посвећује се преслици као основном појму домаће женске радиности, и њеном повезивању са народном уметношћу (резбарење, ткање) и усменим песништвом.

Посебан осврт: Жена и жаргон

Опредељење да се однос према жени потражи у језичким формулацијама (лексема, термин, фразем; редовна комуникација, специјална комуникација) нужно укључује и жаргон, који увек припада живом говору и још може бити везан за схватања и понашања социјалних група.

Ово је у Зборнику о жени представљено изватком из *Речника жаргона јужне пруге* Јордане Марковић и Тање Трајковић (рукопис), који је пробрала, класификовала, опремила и пропратила уводном и завршном белешком једна од ауторки – Тања Трајковић..

Добили смо један врло илустративан и атрактиван прилог којим се овај зборник затвара.

Жена и жаргон / илити: жена у жаргону слика је жене у схватању поглавито младог света, који је иначе склон честим одступањима од традиционалних хватања и отклонима од уобичајене језичке структуре, нарочито на плану творбе речи али и другим врстама замене (метафорика, синонимија и сл.).

Фразеолошки изрази (облика једне реченице), груписани су по следећим значењским областима:

1. Опште именовање женске особе; 2. Именовање женске особе према спољашњем изгледу: а) позитивна процена; б) негативна процена; 3. Именовање делова тела жене; Женски делови тела као жаргонизми; 4. Именовање женске особе према њеним карактерним особинама: а) позитивне; б) негативне; 5. Именовање женске особе према њеним навикама; 6. Именовање женске особе према њеном занимању и пословима које обавља; 7. Именовање женске особе према њеном положају у друштву; 7. Именовање женске особе према старости; 8. Именовање женске особе према сродничким везама; Сродничка именовања као жаргонизми; 9. Женски антропоними у саставу жаргонизама; 10. Појаве, радње и предмети у непосредној вези са женским начином живота.

Како се види, жаргон је захватио најважније области сложеног односа жене и друштва, што уосталом и одговара њеном месту у породици, у генерацијском окружењу и пословном; што је карактерише као јединку и као личност.

У завршној белешци, приређивач Т. Трајковић, даје занимљив и исправан поглед на настајање и опстајање самог жаргона, што се, дабоме, односи и на онај део у коме се налази жена: „Жаргонска лексика је нестална категорија. Живи само одређени временски период, а онда се њена употреба замрзава. Почињу свој живот неке нове речи са истом функцијом. За неколико година нове генерације вероватно неће знати разлику између *чавке* и *сојке*, *балкоњерке* и *поттираљке*; неће бити сигурни шта је радила *клозетарка*, а шта *баба-сера*. Међутим, сигурно је да ће и ти нови млади људи жену углавном номиновати према негативним особинама, лошим навикама, великим зубима и сл. И они ће најмање истицати лепоту, добродушност и поштење. То свакако не значи да млади људи не цене овакве људске квалитете, већ да много више пажње посвећују ономе што треба осудити код човековог изгледа и понашања и да је то оно чему треба тежити.“

Ово послњедње иначе је утисак који се има и прегледом дијалекатских речника, који се баве лексиком сеоског живота, али и сазнања уопште да су речи за ознаку човека

са негативним предзнаком чешће него друге. О томе сведочи и Обиман Антрополошки речник југоисточне Србије (СДЗб LXIII, 2016), где у фонду од преко 5 500 речи највећу групу чине управо оне где се човек именује по некој негативној физичкој или интелектуалној особини.

Иако је *Зборник о жени* замишљен и конципиран као збирка речи и фразеолошких израза о жени у старопланинском крају, што је основно истраживачко подручје Удружења истраживача Хемимонтана, прикључивање жаргонске лексике не делује ни као сметња ни као сувишак да се тај првобитни задатак оствари. Напротив, ономе што је обухваћено назнаком „Од вештице до светице“, и потпомогнуто радовима у поглављу „Преља и кудеља“, сада је постало још занимљивије кад му се додао савремени поглед на жену, кроз жаргонску лексику и фразеологију. Тај поглед је дивергентан у односу на патријархална схватања жене некадашњој породици и широј друштвеној заједници. Он је скоро непожељан, неприхватљив. Спасава га само сазнање да је то ограничен поглед, редукован, генерацијски или „сезонски“, само одступање које потврђује правило. Најзначајнија и најузвишенија позиција жене – да је родитељица (и све штоо уз то иде), није ни могло бити дефинисано жаргоном.

***

На основу претходно изнетих сазнања, сматрамо да је рукопис под насловом **Од вештице до светице** срећно нађена и занимљиво обрађена тема народне културе и језика везаних понајвише за подручје источне Србије, од компетентних аутора, са више подтема које чине истраживачки поглед на живот, увек богатији од сваке методологије, па и научне.

Предлажем
да се рукопис **ОД ВЕШТИЦЕ ДО СВЕТИЦЕ**
објави као тематски зборник посвећен лексици и фразеологији о жени
у српском језику.

У Пироту, 25. марта 2019.

РЕЦЕНЗЕНТ

